ननुआत्माकारवृत्तिमत्याबुद्धेर्गुणातीतत्वोपगमेज्ञानसमकालमेवदेहपातःस्यात् नष्टायास्तस्याःमूलकारणस्याज्ञानस्यनाशेनपुनरुत्पादायोगादित्याशंक्याह अतिभावेति सुखादिभावान्अतिक्रांतापिबुद्धिर्भा वेमनसिनिर्वृत्तिकतयासत्तामात्रेमनसिवर्तते ज्ञानकालेसूक्ष्मरूपेणास्तीत्यर्थः तुपश्चादभ्युत्थानकालेप्रवर्तमानंरजः तद्भावंबुद्धिभावंअनुवर्तते घृतकाठिन्यवद्विलीनापिबुद्धिःरजोगुणेनशीतेनघृतमिवपुनर्घनीक्रि यतइत्यर्थः अयंभावः सत्यप्यज्ञाननाशेक्षालितलशुनभांडगंधवल्लेशतोनुवर्तमानाःविद्याप्रारब्धकर्मपराधीनापुनःपुनर्देहादीनुत्थापयति प्रारब्धकर्मोपरमेतुनिरन्वयनाशान्निष्प्रत्यूहंकैवल्यमिति ॥२५॥ सात्वि द्धिर्यदारजसालब्धात्मिकाभवतितदाहिप्रसिद्धंइंद्रियाणिप्रवर्तयति ततश्चविषयसंबंधात्सत्वंसत्वात्मिकाबुद्धिः विषययाथात्म्यज्ञानंप्रवर्तते तथातमोभावःतमसाविषयाज्ञानेनजनितोभावः विषयविपर्या सरूपःशुक्तिरजतादिः प्रीतियोगात्पुरुषगतरागादिदोषात्प्रवर्तते प्रमारूपंविपर्ययरूपंवाज्ञानंविषयेंद्रियसंबंधाज्जायतइत्यर्थः ॥ २६ ॥ ततश्चप्रीत्यादयःसत्वाद्यात्मनःप्रवर्तंते भावाःशमदमकामक्रोधभयवि

अतिभावगताबुद्धिर्भावेमनसिवर्तते॥प्रवर्तमानंतुरजस्तद्भावमनुवर्तते॥२५॥ इंद्रियाणिहिसर्वाणिप्रवर्तयतिसातदा॥ ततःसत्वंतमोभावःप्रीतियोगात्प्रवर्त ते॥२६॥प्रीतिःसत्वंरजःशोकस्तमोमोहस्तुतेत्रयः॥येयेचभावालोकेस्मिन्सर्वेष्वेतेषुवैत्रिषु॥२७॥इतिबुद्धिगतिःसर्वाव्याख्यातातवभारत॥इंद्रियाणिचसर्वा णिविजेतव्यानिधीमता॥२८॥ सत्वंरजस्तमश्चैवप्राणिनांसंश्रिताःसदा॥त्रिविधावेदनाचैवसर्वसत्वेषुदृश्यते॥२९॥सात्विकीराजसीचैवतामसीचेतिभारत॥ सुखस्पर्शःसत्वगुणोदुःखस्पर्शोरजोगुणः ॥ तमोगुणेनसंयुक्तौभवतोव्यावहारिकौ ॥ ३० ॥ तत्रयत्प्रीतिसंयुक्तंकायेमनसिवाभवेत्॥ वर्ततेसात्विकोभाव इत्याचक्षीततत्तथा॥ ३१ ॥ अथयद्दुःखसंयुक्तमप्रीतिकरमात्मनः ॥ प्रवृत्तंरजइत्येवतन्नसंरभ्यचिंतयेत् ॥ ३२ ॥ अथयन्मोहसंयुक्तमव्यक्तविषयंभवेत् ॥ **अप्रतर्क्यमविज्ञेयंतमस्तदुपधारयेत्॥ ३३॥ प्रहर्षःप्रीतिरानंदःसुखंसंशांतचित्तता ॥ कथंचिदभिवर्ततइत्येतेसात्विकागुणाः॥३४॥ अतुष्टिःपरितापश्चशो कोलोभस्तथाक्षमा॥लिंगानिरजसस्तानिदृश्यंतेहेत्वहेतुभिः॥३५॥अवमानस्तथामोहःप्रमादःस्वप्नतंद्रिता॥कथंचिदभिवर्ततेविविधास्तामसागुणाः॥३६॥**

षादादयः ॥ २७ ॥ बुद्धिव्याख्यानंसप्रयोजनमुपसंहरति इतीति ॥ २८ ॥ प्रीतिःसत्वमित्युक्तमर्थंप्रपंचयति सत्वंरजइत्यादिना ॥२९ ॥ त्रैविध्यमेवाहसात्विकीतिसार्द्धेन तमोगुणेप्रादुर्भूतेसतिसंयुक्तौपूर्वो क्तौसुखदुःखस्पर्शौनभवतः किंतुमोहएवेत्यर्थः ॥ ३० ॥ ३१ ॥ संरभ्यभीत्वादुःखानुसंधानात्दुःखमेववर्द्धिष्यतइतिभीत्यादुःखंनचिंतयेन्नगणयेदित्यर्थः ॥ ३२ ॥ ३३ ॥ इष्टवस्तुश्रवणदर्शनप्राप्त्युप भोगजानिसुखानिप्रहर्षप्रीत्यानंदसुखाख्यानि प्रियमोदप्रमोदानंदापरपर्यायाणि प्रशांतचित्ततानिर्विकल्पसुखतापुच्छब्रह्माख्याकथंचिदितिदौर्लभ्यमुक्तं ॥ ३४ ॥ हेत्वहेतुभिर्हेतुभिरहेतुभिश्च आहाराद्य पूर्तौसत्यामतुष्टिः क्षुद्बाधाद्यनिवृत्तिहेतुभिः सर्वसंपत्तिमतस्तुयाऽतुष्टिःसानिर्हेतुकाकेवलमोहकार्यमित्यर्थः ॥ ३५ ॥ स्वमोनिद्रातत्सहितातंद्रितातंद्रायुक्तत्वं कथंचित्अभाग्यातिशयात् ॥ ३६ ॥

Digitized by Google